

певних осіб, до того ж, в різних осіб може бути різна думка щодо особистості підозрюваного.

Вважаємо, що більш чітке визначення умов та підстави застосування запобіжних заходів, а також переліку обставин, які необхідно врахувати, вирішуючи питання про обрання запобіжного заходу, сприятиме вдосконаленню законодавства і, відповідно, підвищенню рівня його застосування.

ШИЛІН Д. В.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри кримінального процесу, кандидат юридичних наук, доцент

СПІВВІДНОШЕННЯ ПРЕЮДИЦІЇ З ФІКЦІЄЮ, ПРАВОВОЮ АКСІОМОЮ ТА ВЕРСІЄЮ

Преюдиція та фікція. Фікція є засобом юридичної техніки, яке являє собою неіснуюче положення, визнане законодавством існуючим і яке стало у силу цього загальнообов'язковим (Малько А. В. Теория государства и права в вопросах и ответах: Учебно-методическое пособие / Малько А. В. — М.: Юрист, 1999. — С 244). Тобто сутністю фікції є те, що неіснуючий факт або явище нормативно визнається наявним для забезпечення стабільності правового регулювання. Тобто фікція є своєрідним спрощеним засобом, яке використовується у прийнятті того чи іншого положення як істинного. До ознак правових фікцій можна віднести: універсальність; нормативне закріплення у нормах права; неспростовність; явна умовність; особливе цільове призначення в механізмі правового регулювання; здатність фікцій викликати одна одну (Уляновська О. В. Основні ознаки правової фікції / О. В. Уляновська // Сучасний правопорядок: національний, інтегративний та міжнародний виміри: Тези доповідей Міжнародної науково-практичної конференції / За заг. ред. Ю. М. Оборотова. — О.: Фенікс, 2008. — С. с. 39–40). У межах кримінального процесу фікціями є, наприклад, теорія плодів отруєного дерева. Необхідно підкреслити, що предметом фіктивних положень є суспільні відносини, що потребують правового регулювання, а самі правові фікції використовуються як крайня міра, тобто тоді, коли вичерпані усі інші можливі засоби врегулювання конкретних суспільних відносин. Фікція за своєю природою є неспростовною та імперативною, оскільки так бажає законодавець. Не можна доводити відсутність існування фікційного факту.

Фікція, як і преюдиція, є формальним засобом доказування, а ширше — засобом юридичної техніки. Фікція, як і преюдиція, являє собою

різновид передрішення, однак, на відміну від преюдиції, передрішення нормативного, а не правозастосовчого. Загальною ознакою преюдиції та фікції є їх неспростосність. Крім того, і фікція, і преюдиція є засобами процесуальної економії.

На відміну від фікції, у межах якої факт може бути неістинним, істинність преюдиціальних фактів повинна не викликати сумніви для того, щоб використати преюдицію як доказове правило. Тобто фікційні факти завжди мають імовірний характер, а преюдиціальні — достовірний. Преюдиціальність фактів підтверджується не нормативно, а у процесуальному рішенні.

Преюдиція та правова аксіома. Правова аксіома є положенням правової теорії, яка береться у дослідження як вихідне, яке не потребує доказування. Тобто аксіома є істиною, яка не потребує доказування у силу її очевидності; тобто це найбільш сталі, незмінні за своїм змістом, вироблені суспільно-історичною практикою правила (Кругликов Л. Л. Презумпции в уголовном праве (в сфере ответственности за экономические и иные преступления) / Л. Л. Кругликов, Ю. Г. Зуев. — Ярославль: Яросл. гос. ун-т, 2000. С. 920).

Аксіоматичними для кримінального процесу є правила про рівність громадян перед законом і судом (ст. 10 КПК), про «неможливість бути суддею у власній справі» (правила щодо відводів), правила про неможливість належного здійснення захисту окремими категоріями осіб (ст. 52 КПК України).

Аксіома, як і преюдиція, є формальним засобом доказування, а ширше — засобом юридичної техніки. Спільним між аксіомою і преюдицією також є те, що аксіома, як і преюдиція, являє собою різновид передрішення, вони не потребує доказування. Однак підстава цього різна: аксіома не потребує доказування внаслідок нормативного її закріплення, преюдиція — завдяки тому, що преюдиціальні факти вже були доведені у попередньому рішенні. І аксіома, і преюдиція є засобами процесуальної економії. Однак преюдиція є доказовим правилом, а аксіома використовується й у правотворчості, й у правозастосуванні, й у правотлумаченні.

Преюдиція та версії. В етимологічному розумінні версія — це особливий вид припущень, одне з декількох відмінних друг від друга тлумачень певної події або факту. Ця категорія має особливе значення для розробки криміналістичних методик розслідування злочинів. Версія — це попередній умовивід про явища, що безпосередньо спостерігалися, та про їх зв'язки між собою; являє собою різновид гіпотези чи близьке до неї явище.

Версія являє собою особливий порядок імовірного рішення, припущення, що має індуктивний метод утворення. Так, наприклад, наявність у справі непрямого доказу дозволяє сформулювати як мінімум дві версії щодо пояснення певної тези.

Інколи висунення та динамічний розвиток версій у літературі розглядається як елемент процесу доказування (Лобойко Л. Н. Уголовно-процессуальное право: Учебное пособие: курс лекций / Лобойко Л. Н. — Х.: Одиссей, 2007. С. 164), хоча із цією точкою зору погодитися важко. Версія — це в першу чергу попереднє можливе знання. Воно використовується в процесі доказування лише як логічний прийом, спеціальний розумовий інструмент перевірки можливих знань про факти, а тому й не вимагає законодавчого закріплення.

Правильне вирішення кримінальної справи потребує достовірне встановлення фактів. Версії є лише етапом на шляху до цього. Тому версії попередньо завжди мають імовірний характер, але у процесі розслідування одна з них може підтвердитися. Версії обов'язково потребують перевірки для встановлення їх правильності, підтвердження доказами.

Таким чином, спільними ознаками преюдиції й версії є попередність і узагальнення. Версія, як і преюдиція у її генетичному розумінні, є різновидом передрішення.

Однак, на відміну від преюдиції, версія не вимагає законодавчого закріплення. Версія має завдання перевірки знань про факти в рамках припущення їхньої істинності. Преюдиція, навпроти, представляє правило прийняття наявних, уже перевірених та встановлених попереднім кримінальним процесуальним рішенням знань про факти. На відміну від версії преюдиція — це правило використання достовірно встановлених фактів. У випадку незастосування преюдиції не можна стверджувати про її наявність.

КОСТЮЧЕНКО О. Ю.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
доцент кафедри правосуддя юридичного факультету,
кандидат юридичних наук, доцент

УХВАЛА СЛІДЧОГО СУДДІ ПРО ЗАСТОСУВАННЯ ЗАПОБІЖНОГО ЗАХОДУ ЩОДО ОСОБИ, СТОСОВНО ЯКОЇ ПЕРЕДБАЧАЄТЬСЯ ЗАСТОСУВАННЯ ПРИМУСОВИХ ЗАХОДІВ МЕДИЧНОГО ХАРАКТЕРУ

До особи, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного характеру, за КПК України 2012 року можуть бути застосовані судом такі спеціальні запобіжні заходи, які є одним із видів заходів забезпечення кримінального провадження: 1) передання на піклування опікунам, близьким родичам чи членам сім'ї з обов'язковим лікарським наглядом; 2) поміщення до психіатричного закладу в